

vezetés és a levezetés keretül szolgál, mindkettő két részből áll. A bevezetés először Pflaumnét kíséri nyomon, majd Eszternét, a levezetés épp fordítva, előbb Eszternéről ír, majd Pflaumné holttestének bomlását ábrázolja. A tárgyalásban a két főszereplő, Valuska és Eszter nézőpontját váltogatja három-három önálló fejezetben. Ez a kettő-hat-kettő osztású szerkezet tökéletesen arányos, ezen belül is minden fejezet körülbelül negyven oldal hosszúságú. Az aprólékosan megmunkált, cizellált szerkezet (a regényépítő elemek egymáshoz fűződő viszonyainak arányos megtervezése) ugyancsak ellentmond az eszkatologikus világnézetet sugalló regényvilágnak. Mindez még tudatos ellentézés is lehetne, de míg az események egyértelműen mutatnak egy csúcspont, valamilyen katarzis irányába, a választott szimmetrikus szerkezet a lekerítés révén ezt nem teszi lehetővé. Ezért az ellentmondásért, a katarzis elmaradása miatt érzett olvasói hiányérzetért nem kárpótolhat semmilyen írói tudatosság érve.

A regény egészen át ügyesen épített feszültség a regény végén kienged, a világvége elmarad. A regényíró gyöngédsége – mint az ellenállás teljes hiánya a bundás idegenek kegyetlen pusztítását – megtöri a regény egészen át őrzött végzet ígézetét. A városban a pusztítás után minden ugyanúgy megy tovább, mint előtte. Lehet, hogy a művészi következetlenség a kegyelem különös ajándéka?

Horkay Hörcher Ferenc

A PÓT-LÁNYI ÍR

Lányi András: Hölgyek tükára
Magvető, 1990. 186 oldal, 58 Ft

Kérem a tisztelt Olvasót, ne rettenjen meg a fenti cím felfogtán: anagrammát olvas ugyanis, melyet Lányi András regénybeli főhősének, Arányi Lipótnak a nevéből faragtam. Teljes joggal tehettem ezt: hogy Lányi és Arányi voltaképpen azonos, azt nagyon finoman, de határozottan a filmrendezőből önmagát most regényíróvá maszkírozó szerző árulja el könyve 125. oldalán: „Írtam pedig... egy ódát L. A.

szignóval...” Az idézet a fikció szerint Arányi Lipót Naplójából származik, melyet 1982-ben Bácsmedgyesen talált és fordított volna németről magyarra az ott szociológiai kutatókat végző „Lányi András”.

Talán már ennyi is érzékelteti: csupa titok és inkognitó a könyv, csupa stílusparódia és hamisítvány, csupa játék elbűvölő humorral megjelenítve, részletesen kidolgozott maszkabáli koreográfiával, „csupa hajdani eszelősről”. A kiindulópont néhány „Emília” szignóval ellátott levél egy 1861-ben Ráth Mórnál HÖLGYEK TITKÁRA címmel megjelent, „levelező könyvecskéből”, ma úgy mondanánk, levelezési tanácsadókból. Ez még irodalmi tény; ami mindebből következik, körmönfont hamisítás, áldokumentum-közlés tekintélyes és jól ismert nevek tollából (Kaas Ivor, Kacziányi Géza, Pulszky Ferenc), ahogy a rendkívül szellemdús fülszöveg írója mondja (nyilván maga Lányi): „Nem lepne meg, ha kiderülne, hogy az egész csupa hamisítvány, s mint ilyen: értéktelen!” Szerző nagyon következtet, hisz inkognitós játék még ez is, egy lehetséges későbbi kritikus felkiáltása. Ami pedig az inkognitók karneváljából kikeredik: egy múlt századi keserű szerelmi történet, egy kiegyezés előtti (és utáni) politikai és filológiai krimi, egy hiányzó magyar regény szimulálása. És nem pusztán formai bravúr, regényírói fogás, hogy a könyv olvastán az az érzésünk támad: mindenki hazudik, bár szándékai és legjobb tudomása szerint a teljes igazságot mondja, csaló és megcsalott azonosul valamely Egyetemes Nagy Csalatás szereposztásában.

A regénynek rengeteg a rejtvénye, de nincs valódi titka – legyen ennyi elég szerény kritikai megjegyzésnek és ama megállapítás alapjaként, melyet ismét Lányi remél a fülszövegben: „örökre beírta a nevét a múlt századi magyar széppróza második vonalába”. Elképesztő Arányi(i)-érzékű megállapítás: igen, ez valóban a második vonal, de annak a legtejeje.

És aki a regényt a Tisztelt Olvasó kintüntetett figyelmébe ajánlja, maga is a múlt század második vonalába tartozó drámaíró:

Kompolthy Zsigmond